

WŁADZA REGIONALNA W PAŃSTWACH FEDERALNYCH I UNITARNYCH

Tomasz A. Winiarczyk

Francja

- państwo unitarne zdecentralizowane
- posiada terytoria zależne i departamenty zamorskie na innych kontynentach, z których nie wszystkie należą do Unii Europejskiej

Francja

- regiony (samorządowe z osobowością prawną)
- departamenty (samorządowe z osobowością prawną)
- okręgi
- kantony
- gminy (samorządowe z osobowością prawną)

Departamenty zamorskie (odrębne regiony) stanowią integralną część Francji, wchodzącą w skład Unii Europejskiej – np. Gujana Francuska.

Poza tym:

- **terytoria zamorskie stanowiące część Francji, nie wchodzące w skład Unii Europejskiej (Wallis i Futuna; Francuskie Terytoria Południowe i Antarktyczne; Saint-Pierre; Miquelon)**
- **kraj zamorski Polinezja Francuska**
- **Nowa Kaledonia**
- **kontrola nad kilkoma wyspami na Oceanie Indyjskim i Spokojnym**

Francja – regiony

- najważniejszym organem **rada regionalna** wybierana co 6 lat o kompetencjach uchwałodawczych
  - na jej czele **przewodniczący** regionu
- **prefekt regionu** koordynuje działania rządu w departamentach wchodzących w skład danego regionu
- zadania: planowanie i rozwój gospodarczy, społeczny, kulturalny

Francja – departamenty

- najważniejszym organem **rada generalna** wybierana co 6 lat o kompetencjach uchwałodawczych
  - na jej czele **przewodniczący** wybierany co trzy lata
- **prefekt** z ramienia władzy centralnej kontroluje legalność działań władzy samorządowej

Francja – okręgi

- na ich czele stoją **podprefekci**, którzy realizują misje bezpieczeństwa, realizacji polityk publicznych, inżynierii rozwoju terytorialnego, doradzają społecznościom i koordynują zdecentralizowane służby w okręgu

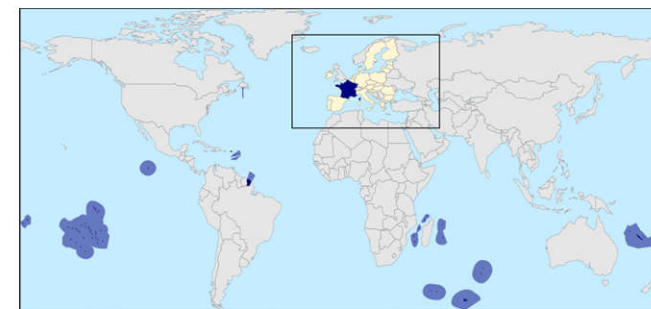
Francja – kantony

- nie jest jednostką samorządową
- stanowi on jedynie okręg wyborczy do rady generalnej departamentu oraz siedzibę niektórych organów administracji publicznej, np. brygady żandarmerii

Francja – gminy

- najważniejszym organem **rada gminy** wybierana co 6 lat o kompetencjach uchwałodawczych
  - na jej czele przewodniczący wybierany co trzy lata
- organem wykonawczym gminy jest **mer**, którego wybiera spośród swych członków rada gminy
  - wykonywanie uchwał rady gminy i wykonywanie w jej imieniu czynności przez nią powierzonych
- zadania: szkolnictwo, służba zdrowia, usługi komunalne, straż pożarna

Hiszpania

- państwo unitarne z dużą autonomią jednostek administracyjnych
- składa się z 50 prowincji, które grupują się w 17 regionów autonomicznych i dwóch miast autonomicznych (Madryt i Barcelona)

Hiszpania

- wspólnoty autonomiczne
- prowincje
- municypia (gminy)

Hiszpania – wspólnoty autonomiczne

- istnieją jako dobrowolne związki prowincji
- cieszą się dużą autonomią (głównie w kwestiach szkolnictwa, podatków itd.)
- mają znaczną władzę ustawodawczą i wykonawczą
  - zakres autonomii jest różny dla każdej wspólnoty, zgodnie ze statutem autonomii zatwierdzanym kolejno w parlamencie wspólnoty, referendum wspólnotowym i ratyfikacji w każdej izbie Kortezów
- zadania: rolnictwo, ochrona środowiska, roboty publiczne, kultura

Hiszpania – wspólnoty autonomiczne

- Organy władzy wszystkich wspólnot muszą odpowiadać temu samemu schematowi określonemu w konstytucji:
  - **zgromadzenie ustawodawcze** sprawuje władzę ustawodawczą,
  - **rada ministrów** sprawuje funkcję wykonawczą i jest najwyższym organem reprezentacyjnym wspólnoty,
  - na czele rady ministrów stoi jej **prezydent** wybierany przez zgromadzenie ustawodawcze i nominowany przez króla,
  - **wyższy trybunał sprawiedliwości** stanowi najwyższą władzę sądowniczą wspólnoty.

Hiszpania – prowincje

- podstawowa jednostka podziału administracyjnego wyższego rzędu (50 jednostek)
- **rada prowincji** jako organ uchwałodawczy wybierana przez rady gmin i składająca się z ich przedstawicieli
- na czele prowincji **prezydent i zarząd prowincji**
- **gubernator** z ramienia rządu zajmuje się utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa
- zadania: planistyka, podatki

Hiszpania – municypia/gminy

- **rada gminy** wybierana powszechnie jako organ uchwałodawczy
- na czele gminy **alkad (burmistrz)** wybierany przez radnych lub mieszkańców
- zadania: podstawowe usługi komunalne, pomoc społeczna, komunikacja publiczna

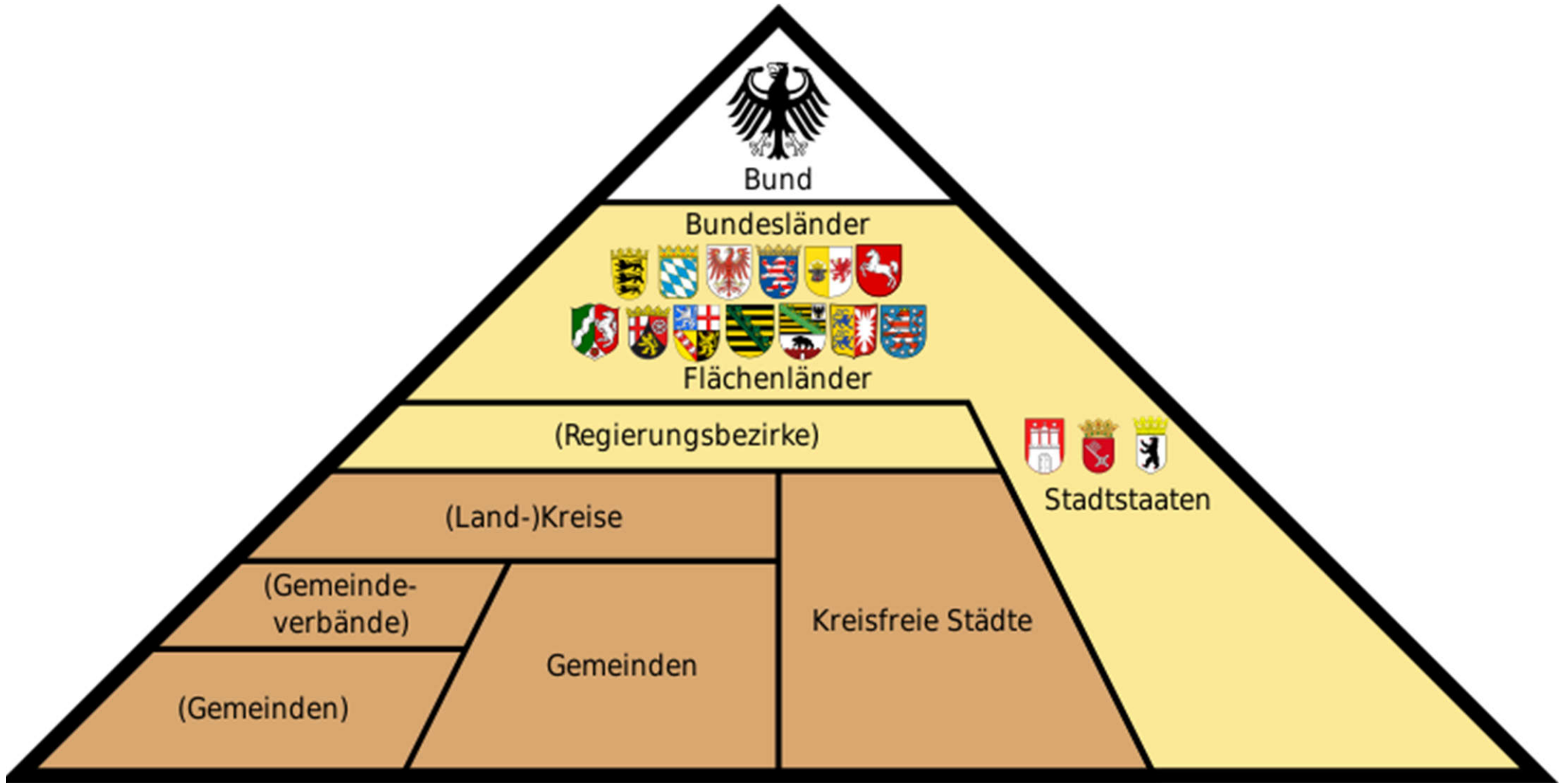

Niemcy

- państwo federalne
- czteroszczeblowa struktura administracyjną, na którą składają się:
  - federacja
  - kraje związkowe (landy)
  - powiaty i miasta wyłączone z powiatów
  - lokalne jednostki administracyjne (gminy i związki gmin)

Struktura podziału administracyjnego Niemiec

Niemcy – landy

- państwa o ograniczonej suwerenności
- mają szeroką autonomię, z wyłączeniem obrony i częściowo finansów oraz spraw zagranicznych
- mają swoje konstytucje, własne jednoizbowe **parlamenty** (Bawaria dwuizbowy), władzę wykonawczą oraz sędowniczą
- ustanawiają swoją organizację wewnętrzną

Niemcy – landy

- Organizacja administracji krajowej jest na ogół trójszczeblowa:
  - szczebel wyższy (**rząd krajowy** bądź minister jako organy najwyższe, a także wyższe organy administracji)
  - szczebel pośredni w kilku landach (**prezydent rejencji**)
  - szczebel niższy (**starosta**)

Niemcy – powiaty (Kreise)

- dzielą się na nie wszystkie kraje związkowe Niemiec z wyjątkiem Berlina, Bremy i Hamburga
- zadania: budowa i utrzymanie dróg, gospodarka odpadami, prowadzenie szkół, domów opieki i szpitali, ochrona środowiska, ochrona ludności
- podlegają im urzędy imigracyjne, biura socjalne i młodzieżowe, urzędy pracy, wydziały zdrowia i kolegia środowiskowe

Niemcy – powiaty (Kreise)

- organ uchwałodawczy to **rada powiatu** wybierana bezpośrednio zwykle co pięć lat.
- organ wykonawczy na czele powiatu wiejskiego urzędnik zwany **Landrat** lub **Landrätin** (starosta)
  - który odpowiada za bieżącą administrację powiatu i pełni funkcję jego przedstawiciela do celów urzędowych

Niemcy – gminy (Gemeinde)

- podstawowe jednostki terytorialnego podziału administracyjnego Niemiec
- mocne zróżnicowane, przede wszystkim pod względem uprawnień organów gminy, długości ich kadencji i sposobów ich wyboru

Niemcy – gminy (Gemeinde)

- Zadania własne o charakterze obowiązkowym: opieka socjalna, opieka nad młodzieżą, szkolnictwo podstawowe, budowa i utrzymanie dróg, wodociągi i kanalizacja, ochrona przeciwpożarowa, cmentarnictwo.
- Zadania własne o charakterze dobrowolnym: utrzymanie domów spokojnej starości, domów dziecka, szpitali, bibliotek, innych obiektów użyteczności publicznej, zagospodarowanie i utrzymanie terenów sportowych i rekreacyjnych.
- Zadania powierzone przez administrację państwową: sprawy meldunkowe, paszportowe, akta stanu cywilnego, obrona cywilna, nadzór nad opieką zdrowotną, nadzór budowlany, inspekcja przemysłowa.

Niemcy – gminy (Gemeinde)

modele administracyjne

- Model **północnoniemiecki** – obywatele wybierają radę gminy, z której wybierany jest burmistrz, reprezentujący gminę na zewnątrz; rada wybiera również urzędników komunalnych z wyboru, w tym dyrektora odpowiedzialnego za administrację.
- Model **południowoniemiecki** – obywatele wybierają radę, która jest naczelnym organem; sprawuje kontrolę i podejmuje zasadnicze decyzje; burmistrz jest wybierany w wyborach bezpośrednich; przewodniczy on radzie, a rada sprawuje nadzór nad burmistrzem.
- Model **magistracki** – obywatele wybierają radę miasta, która jest pierwszą izbą, i wybiera drugą izbę i magistrat (organ wykonawczy); burmistrz może być wybierany przez radę miasta bądź przez mieszkańców gminy w wyborach bezpośrednich; przewodniczy pracami magistratu.
- Model **burmistrzowski** – najczęściej spotykany w Niemczech; burmistrza wybiera rada pochodząca z wyborów powszechnych; we właściwym ustroju burmistrzowski jest on być przewodniczącym rady z prawem głosu, a w modelu niewłaściwym tylko przewodniczy radzie; burmistrz ma tu pozycję podobną do kanclerza na poziomie federalnym.
- Kadencja burmistrza i rady trwa od 6 do 8 lat w zależności od landu.

Szwajcaria

- państwo federalne
- prawie wszystkie elementy władzy są realizowane przez kantony
  - szwajcarska konstytucja maksymalnie ogranicza prerogatywy rządu i parlamentu federalnego
- obywatelstwo szwajcarskie ma charakter gminny, kantonalny i państwowy

Szwajcaria – kantony

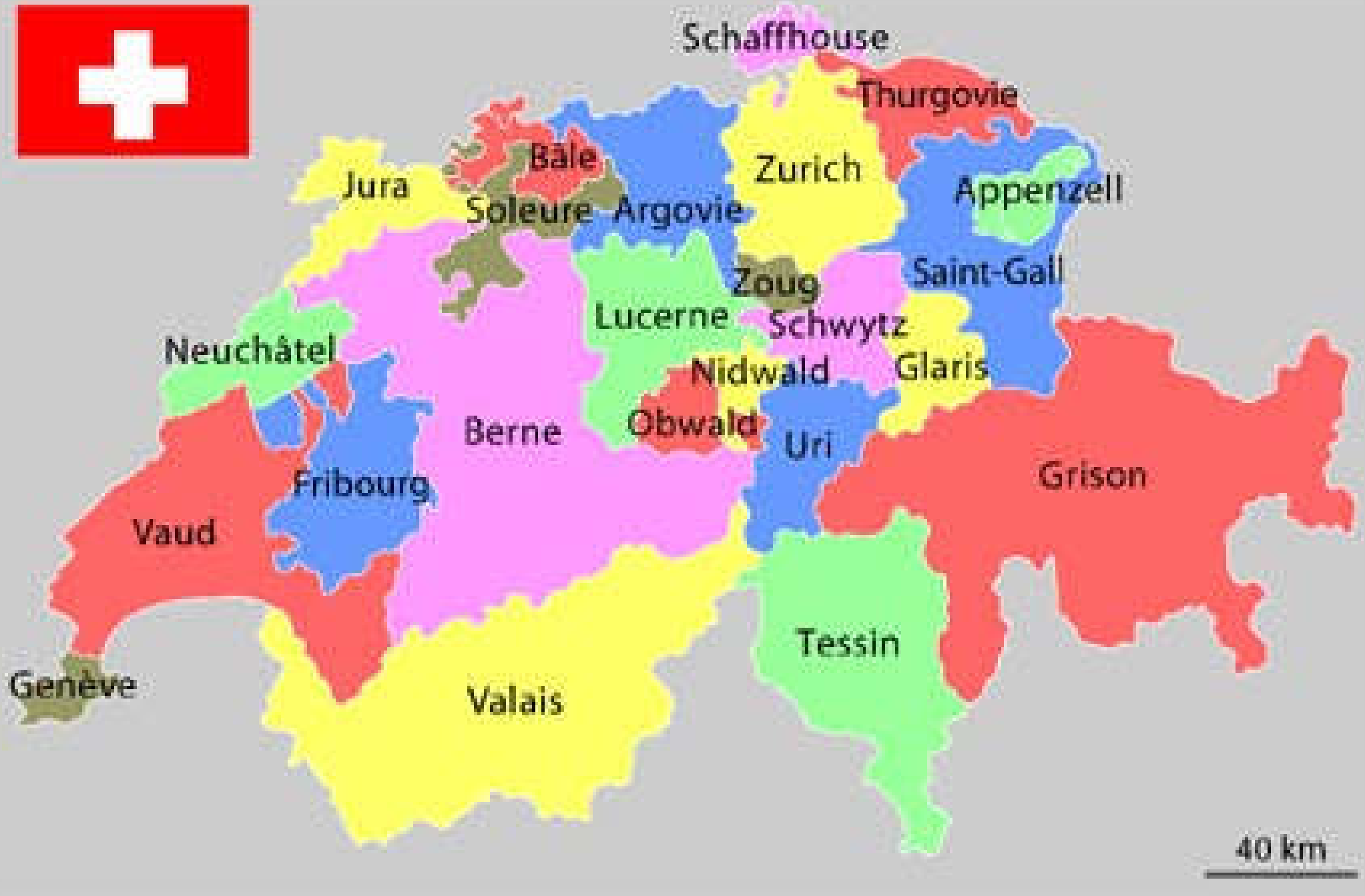
- podstawowa, terytorialna jednostka administracyjna (26 jednostek, w tym 6 jako dawne półkantony)
- mają własne konstytucje, określające zasady działania ciał tworzących prawo (jednoizbowe **parlamenty lokalne**), sprawujących rządy (**rządy lokalne**) i egzekwujących prawo (**lokalne sądy, prokuratury i policję**)

Szwajcaria – kantony

- tylko w dwóch kantonach władza jest rzeczywiście sprawowana w formie pełnej demokracji bezpośredniej, w formie organizowania wieców kantonalnych

Szwajcaria – gminy

- każdy kanton ma całkowitą swobodę decydowania o własnej organizacji wewnętrznej
- w 85% gmin uchwały na zebraniu gminnym
  - w większych gminach istnieją organy przedstawicielskie (parlamenty)
- organami wykonawczymi są rady wybierane przez mieszkańców lub parlament

BIBLIOGRAFIA

- Wojciech Sokół, *Legitymizacja systemów politycznych*, Wydawnictwo UMCS
- Konstanty Wojtaszczyk, Wojciech Jakubowski (red.), *Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, Wyd. Aspra-RJ
- Konstanty Wojtaszczyk, Wojciech Jakubowski (red.), *Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych. Tom 2. Współczesne systemy rządów*, Wyd. Aspra-RJ
- *Leksykon politologii*, wyd. Atla 2
- podręczniki i materiały wyd. Operon
- Wikipedia